

ΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ ΣΤΗ ΔΕΣΚΑΤΗ

Διακόσια πενήντα, περίπου, είναι τὰ νεοελληνικά ἐπώνυμα πού συναντούμε στὴ Δεσκάτη: πατριδωνυμικά, ἐκκλησιαστικά, ἐπαγγελματικά, μητρωνυμικά, παρωνύμια, κ.λ.

Στὴ μελέτη αὐτὴ θὰ παρουσιάσω ἓνα μέρος ἐπωνύμων, ἀπὸ κείνα πού μπόρεσα νὰ ἐντοπίσω, ὡς τώρα, τὴν προέλευσή τους.

α'. Ἐκκλησιαστικά

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικά εἶναι εὐκόλα. Ἔχουν ὡς α' συνθετικὸ τὴ λέξη παπα- (Παπαβασιλείου, Παπαπέτρος, Παπαοικονόμου, Παπαχρήστος, Παπακωνσταντίνου, Παπακώστας, Παπαλάμπρος, Παπαντώνης, Παπαστεργίου, Παπαδήμας) κι ἐπομένως χωρὶς ἐνδιαφέρον.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ παρακάτω:

1) Ἀσκητής: πού ζεῖ σὰν ἀσκητής, λιτοδίαιτος.

2) Λαμπαδάρης: αὐτὸς πού κρατᾶει στὰ χέρια του μικρὸ μανουάλι μὲ 2 λαμπάδες κατὰ τὴν μικρὴ καὶ μεγάλῃ εἴσοδο στὴ θεία λειτουργία. Στὴ Δεσκάτῃ ὁ Λαμπαδάρης σήμερα εἶναι ἄγνωστος. Διατηρεῖται ὅμως σὲ μερικὰ Εὐρυτανικά χωριά.

3) Μπαμπαράμος: ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴ, τὸν Παπα-Ράμο. Τὸ τελικὸ (ν) τοῦ ἄρθρου, στὸ τοπικὸ ἰδίωμα, μπροστὰ ἀπὸ τὸ (π) τρέπεται σὲ (μ) καὶ προφέρεται μαζί μὲ τὴν παρακάτω λέξη, π.χ. τὸν πατέρα προφ. τοῦ -μ- πατέρα, τοῦ μπατέρα. Ἔτσι καὶ τὸν Παπαράμο, τοῦ -μ- Παπαράμου, τοῦ μπαπαράμου, τοῦ μπαμπαράμου, ὁ Μπαμπαράμος.

4) Παπαντραφύλλης: ἀπλολογία τοῦ ἐπ. Παπατριανταφύλλης. Τὸ Τριανταφύλλης ἀντὶ τοῦ Τριαντάφυλλος (βαφτιστικὸ).

5) Παπατσάνης: Παπα-Τσάνης ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Παπα-Τσάμης.

6) Παπατόλιος: Παπα-Τόλιος. Τὸ β' συνθετικὸ (Τόλιος) εἶναι ὑποκοριστικὸ τοῦ βαφτ. Ἀπόστολος.

7) Παπαχατζής: Τὸ ἐπώνυμο αὐτὸ δόθηκε στὸν ἱερέα Εὐθύμιο Καλαμπούκα, πού τὸ 1857 πῆγε προσκυνητὴς στοὺς Ἁγίους Τόπους.

8) Πνευματικός: ὁ παπὰς πού ἦταν καὶ πνευματικὸς (ἐξομολόγος).

9) Σακελλαρίδης: ὁ γιὸς τοῦ Σακελλάρη, τοῦ Θησαυροφύλακα τῆς Μητροπόλης.

β'. Πατριδωνυμικά

Ἐπόμερη καθὼς εἶναι ἡ Δεσκάτη, κρυμμένη στὶς σταχτιές πέτρες τῶν Καμβουνίων καὶ στὰ πυκνόφυτα δάση τῶν Χασιίων, ὑπῆρξε, στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, ὁ ἰδεώδης τόπος φυγῆς πολλῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν. Τρανὴ ἀπόδειξη τὰ πολλὰ πατριδωνύμια, ποὺ συναντοῦμε μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπωνύμων.

1) Βελόνης: συγγενικός τύπος τοῦ ἐπ. Βελόνιας, Μπελόνιας ἢ Μπολόνιας. Ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ πόλη Bologna (βλ. στὴ «Νέα Ἑστία» τ. 980, σ. 612, 1.016 καὶ 1.493, I. A. Θωμόπουλου, Τὰ Νεοελληνικά Ἐπώνυμα).

2) Βερεντζιώτης: ἀπὸ τὸ χωριὸ Βερεντζὶ Τρικάλων, ποὺ σήμερα δὲν ὑπάρχει. Σῶζεται σχετικὸ τοπωνύμιο. Λένε, πὼς οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ ἦταν ἀρκετὰ πλούσιοι, γεγονός ποὺ ἀνοίξε τὴν ὄρεξη κάποιου Τουρκαλβανοῦ μπέη. Ὁ μπέης αὐτὸς ἔστειλε κατὰ διαστήματα 2-3 φονιάδες καὶ σκότωναν 1-2 νοικοκυραίους, πάντοτε τὴ νύχτα. Καὶ μεταμφιεσμένοι φώναζαν κρυμμένοι σὲ χαλάσματα σπιτιῶν:

*Βίρι-Βιρτζίκου
κανένα δὲν θ' ἀφήκου.*

Κατατρομαγμένοι οἱ Βερεντζιώτηδες διασκορπίστηκαν στὰ γύρω χωριά ὡς τὴ Δεσκάτη.

3) Ζαγόρας: ἀπὸ τὰ Ζαγόρια τῆς Ἠπείρου. Σὲ παλιὰ πωλητήρια συναντιέται κι ὁ τύπος Ζαγορῆς καὶ Ζαγορίσιος.

Στὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα μεγάλα τμήματα Ἠπειρωτῶν μετακινήθηκαν πρὸς τὴ Μακεδονία, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὶς πιέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦρθαν κι ἐγκαταστάθηκαν στὴ Δεσκάτη.

4) Κακούσιος: ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς Ἠπείρου Κακούσιοι. Ἀπ' τὸ χωριὸ αὐτὸ πέρασε ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς περιοδεῖες του. Οἱ κάτοικοι δὲν προθυμοποιήθηκαν νὰ τὸν ἀκούσουν νὰ διδάσκη. Ὁ Κοσμᾶς ρώτησε κάποιον: «Πόσα σπίτια ἔχει τὸ χωριὸ σας;» κι ὅταν τοῦ εἶπαν «39» τοὺς καταράστηκε «νὰ μὴ γίνουν ποτὲ 40» (βλ. σχετικὰ στὰ βιβλία γιὰ τὸν Κοσμᾶ τῶν Α. Καντιώτη, Χαρ. Βασιλοπούλου).

5) Κερασοβίτης: ἀπὸ τὸ χωριὸ Κεράσοβο, Εὐρυτανίας ἢ τῆς Κόνιτσας.

6) Καρακούνης: ἀντὶ τοῦ ὄρθου Καραγκούνης. Ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὰ χωριά τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας.

7) Λάμαρης: ἀπὸ τὴ Λάμαρη, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική. Ἡ Λάμαρη, περιοχὴ τῆς Θεσπρωτίας.

8) Λεσκοβίκης: ἀπὸ τὸ Λεσκοβίκι τῆς Β. Ἠπείρου, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική.

9) Μαντζάρας: ἄλλος τύπος τοῦ ἐπ. Μαντζάρης, συνώνυμο τοῦ ἐπ. Οὐγγαρέζος (βλ. στὴ «Νέα Ἑστία» τ. 101, σ. 1.494, I.A. Θωμόπουλου, Τὰ Νεοελληνικά Ἐπώνυμα).

10) Μπακούς: ἀπὸ τὸ Μπακού τῆς Ρωσίας, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική.

11) Μπλιώνας: συγγενικός τύπος τοῦ ἐπ. Μπολώνιας. Βλέπε παραπάνω τὸ ἐπ. Βελόνης.

12) Τσιάμης: ὁ κάτοικος τῆς Τσαμουριάς, τῆς σημερινῆς Θεσπρωτίας. Ἐκ τῶν ποταμῶν Θύαμη — μᾶλλον — κατὰ παραφθορά: Θύαμης-Τσιάμης, Τσιάμης (βλ. Λεξικὸ «Ἡλιος» τ. 17, σ. 892).

13) Σκόδρας: ἀπὸ τὴ Σκόδρα τῆς Ἀλβανίας, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική.

14) Σπέκος καὶ Ζμπέκος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Ζεϊμπέκος. Οἱ Ζεϊμπέκοι ἦταν Θράκες Ἑλληνες ἐγκαταστημένοι στὴν Προύσα, στὸ Ἀϊδίνιο καὶ Σαγγάριο. Ἐξισλαμίσθησαν ἀλλὰ δὲν ἐκτουρκίσθησαν. Ἦταν γενναῖοι στρατιῶτες, ἀκατάβλητοι καὶ σκληροτράχηλοι. Πιθανὸν τὸ ἐπ. Ζεϊμπέκος νὰ ἔγινε συνώνυμο τοῦ ἀκατάβλητου καὶ τοῦ σκληροτράχηλου.

15) Βλάχος: δὲ σημαίνει μόνον τὸν βλαχόφωνο κτηνοτρόφο, μὰ καὶ τὸν χωρικό, τὸν ἄξεστο.

16) Γάλλος: κι αὐτὸ τὸ ἐπ. δὲ σημαίνει μόνον τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὴ Γαλλία, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπο καλοντυμένο σὰ Γάλλο ἢ ποὺ μιλάει τὴ γαλλικὴ ἢ ποὺ ἐργάστηκε στὴ Γαλλία.

Σημειωτέον ὅτι, κάποιον Κούτρα ποὺ ἐργάστηκε προπολεμικὰ στὴ Γερμανία τὸν φώναζαν Κουτρογερμανὸ ἢ καὶ μόνον Γερμανό.

γ'. Παρωνύμια

Παλιὰ συνήθεια στὸν τόπο μας τὸ παρωνύμιο, ποὺ δείχνει τὴν παρατηρητικότητα καὶ τὴν πνευματικὴ ὀξύνοια τοῦ λαοῦ. Ὅλοι σχεδὸν οἱ Δεσκατηνοὶ ἔχουν τὸ παρατσούκλι τους. Πολὺ λίγα ὅμως ἀπ' αὐτὰ ἔγιναν ἐπώνυμα, ὅπως τὰ παρακάτω:

1) Ἀσπρόκουλας: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Ἀσπρόκωλος, μὲ ἄσπρον πισινό.

2) Γαβριάς: ἀπὸ τὴ γαλλικὴ λέξη *ganroche*, ποὺ σημαίνει ἔξυπνο παιδί, ἀλλὰ καὶ ἀλήτης.

3) Γκαλογιάννης: ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴ τὸν Καλογιάννη. Τὸ τελικὸ (ν) τοῦ ἄρθρου, στὸ τοπικὸ ἰδίωμα, μπροστὰ ἀπὸ τὸ (κ) τρέπεται σὲ (γ), τοὺν Καλογιάννη, τοῦ -γ- Καλογιάννη, τοῦ Γκαλογιάννη, ὁ Γκαλογιάννης, δηλωτικὸ ἰδιότητος τοῦ ἀτόμου.

4) Γκαραλιάκος: ὅπως καὶ παραπάνω: τοῦ γ-Καραλιάκου, ὁ Γκαραλιάκος. Καρα-Λιάκος (Ἡλίας). Τὸ α' συνθετικὸ (καράς), λέξη τουρκικὴ, δὲ σημαίνει μόνον τὸ δυστυχῆ, ἀλλὰ καὶ τὸν παλικαρά.

5) Γκαμπούρης: ὅπως καὶ παραπάνω: γ- Καμπούρης.

6) Ζαμπός: ἀντὶ Ζουμπός. Ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *zumba*=εἶδος ἐργαλείου. Μεταφορικὰ κοντούλης.

7) Καραγιάννης: βλέπε Καλογιάννης (Γκαλογιάννης).

8) Καραγιώργος: όμοίως.

9) Κοτίτσα: από τὸ ὑποκορ. τῆς κότας, κοτίτσα με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική. Μεταφ. σημαίνει τὸν κοντούλη ἢ τὸν πολὺ φρόνιμο.

10) Κουκουτσέλας: από τὸ *κουκουτσέλας*, ὑποκορ. τοῦ κόκορα. Μεταφ. σημαίνει τὸν ἐριστικὸ τύπο.

11) Κουμματσιούλης: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Κομματούλης. Ἐπὶ τὸ *κουμματσιούλι*, ὑποκορ. τοῦ κομμάτι, με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική. Μεταφ. σημαίνει τὸν μικρούλη.

12) Κουρούπης: από τὴ λέξη *κουρούπι*=φαλακρὸς με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική.

13) Κούτουλας: από τὴ λέξη *κούτουλας*. Ὁ κούτουλας εἶναι ξύλινο κύπελλο με τὸ ὁποῖο γέμιζαν οἱ κτηνοτρόφοι τὸ καρδᾶρι γάλα. Μιὰ ἐπιχώρια παροιμία λέει: «Λεῖπει ὁ Κούτουλας ἀπὸ τὸ καρδᾶρι;». Λέγεται γι' αὐτὸν ποὺ χάνει τὴ μύτη του παντοῦ. Μεταφ. σημαίνει τὸν ἀκάθαρτο.

14) Κουτσίκος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Κούτσικος*=μικρὸς.

15) Κουτσογιάννης: Κουτσὸς-Γιάννης.

16) Παλάντζας: από τὴ λέξη *παλάντζα* με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική. Μεταφ. σημαίνει τὸν ἀσταθὴ τύπο.

17) Πιτσιδῆμος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Πετσι-Δῆμος. Ἐδύνατος, *κοκκαλιάρης*.

18) Πουδάρας: από τὴ λέξη *πουδάρα*, μεγεθ. τῆς λ. πόδι, με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική. Σημαίνει τὸν ἄνθρωπο με μακριὰ ποδάρια.

19) Πύργος: ὁ ψηλὸς

20) Πίπιλας: από τὸ λατινικὸ ρῆμα *pipilo* = πιπίζω, τιτίζω, κελαδῶ. Μεταφ. σημαίνει τὸν πολυλογά.

21) Σπανός: από τὸ ἐπίθ. *σπανός*, ποὺ σημαίνει ἄνθρωπο με λίγα γένια.

22) Λάγιος: από τὸ ἐπίθ. *λάγιος*=μαῦρος.

23) Λαγιόκαπας: Λάγιος+Κάπα. Με μαύρη κάπα.

24) Λάλος: από τὸ ἐπίθ. *λάλος*=πολυλογάς.

25) Συρικέλας: από τὴ φράση: *σύρι κι ἔλα* με συνεκφορὰ Συρικέλα, με τὴν προσθήκη πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική.

26) Τσιάκαλος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Τσάκαλος*=ὁ ἐριστικὸς τύπος.

27) Ψείρας: ποὺ ἔχει ψεῖρες ἀλλὰ καὶ ὁ μικροσκοπικὸς σὰν ψείρα.

δ'. Μ η τ ρ ω ν υ μ ι κ ᾶ

Παλιὰ συνήθεια νὰ παίρνουν τὰ παιδιά τῆς χήρας τ' ὄνομά της. Ὁ πατέρα μου, μολονότι 55 ἐτῶν, γιὰ τοὺς συγγενεῖς δὲν εἶναι ὁ Σπανός, μὰ ὁ Βασίλης τῆς Κωσταντίναινας, γιὰτὶ ἀπὸ μικρὸς ἔμεινε ὀρφανός.

Αὐτοῦ τοῦ εἴδους ὁμοῦς τὰ μητρωνυμικά δὲν ἐπιβλήθηκαν ὡς ἐπώνυμα. (Ἐμμεσα ὑποδηλώνουν τὸν πατέρα, διότι τὰ παιδιὰ τῆς Κωσταντίνας εἶναι τὰ παιδιὰ τῆς γυναίκας—τῆς χήρας—τοῦ Κωσταντῆ). Τὰ λίγα μητρωνυμικά ποὺ καθιερώθηκαν ὡς ἐπώνυμα ὑποδηλώνουν ἄμεσα τὴ μητέρα.

1) Βαβίτσας: ὁ γιὸς τῆς *βαβίτσας*, ὑποκορ. τῆς λέξης *βάβω*=γιαγιά. Φαίνεται πὼς ἡ μητέρα του τὸν γέννησε σὲ προχωρημένη ἡλικία.

2) Γκαραμπλιάνας: ὁ γιὸς τῆς *γ-Καραμπ(ου)λιάνας*, *Καρα-Μπουλιάννα*. Τὸ *α'* συνθετικὸ (*Καρά*) δὲν σημαίνει μόνο τὸν μελαχροινὸ μὰ καὶ τὸν παλικαρά. Μπορεῖ, λοιπόν, ἡ Μπουλιάννα νὰ ἦταν ἡ μελαχροινὴ ἢ παλικαρώνα (ἀντρογυναίκα). Ἡ Μπουλιάννα, ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Μπούλω, (Στα)μπούλω, Σταμούλω.

3) Γκλάρας: ὁ γιὸς τῆς *γ-Κλάρας*.

4) Μανίτσας: ὁ γιὸς τῆς *μανίτσας*, ὑποκορ. τῆς λέξης *μάννα*. Φαίνεται πὼς ἡ μητέρα του τὸν γέννησε σὲ μικρὴ ἡλικία.

5) Ντίνας: ὁ γιὸς τῆς (*Κωνστα*)ντίνας. Ἡ Ντίνα ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Κωνσταντίνα.

6) Νούλας: ὁ γιὸς τῆς (*Γιαν*)νούλας. Ἡ Νούλα ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Ἰωάννα. Γιαννούλα-Νούλα.

7) Τζίμουλας: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Τζημούλας: ὁ γιὸς τῆς Ἰσημούλας. Τζημούλας<Τσημούλας<Τ'ς Σημούλας<τ'ς Ἰσημούλας.

8) Τιμέλας: ὁ γιὸς τῆς *Σιμέλας*, μὲ συνεκφορὰ τοῦ ἄρθρου. Τῆς *Σιμέλας*, τ'ς *Σιμέλας*, *Τσιμέλας*.

9) Σδοῦκος: ὁ γιὸς τῆς *Δούκως*, βαφτιστικὸ σήμερα ἀνύπαρκτο στή Δεσκάτη, ποὺ ὁμοῦς ὑπῆρχε γύρω στὰ 1500, ὅπως φαίνεται στίς ἀφιερώσεις Δεσκατηνῶν στὸν κώδικα τῆς Ζάβορδας. Μὲ συνεκφορὰ τοῦ ἄρθρου. Τῆς *Δούκως*, τ'ς *Δούκως*, *Σδοῦκως*, ὁ *Σδοῦκος*.

ε'. Ἐπαγγελματικά

Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐπαγγελματικά ἔχουν ἀνεβασμένο τὸν τόνο, ὅπως π.χ. *Κεραμίδας*, *Τσότρας* κ.λ. Σχετικὰ μ' αὐτὸ ὁ κ. Ν. Π. Ἀνδριώτης (Μακεδονικὸ Ἡμερολόγιο 1970, σ. 34-35) σημειώνει ὅτι «οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, μποροῦσαν νὰ σχηματίζουν προσωπώνυμια ἀπὸ ἐπίθετα μὲ μόνη ἀλλαγὴ τὸ ἀνέβασμα τοῦ τόνου, π.χ. *γλαυκός-Γλαῦκος*, *ξανθός-Ξάνθος*. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ δὲν εἶναι μηχανικὸ, ὥστε νὰ παρουσιάζεται παντοῦ καὶ ὑποχρεωτικά. Εἶναι σημασιολογικὸ καὶ ἐπομένως σποραδικὸ, καὶ φανερόνεται ἐκεῖ ποὺ οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκη νὰ διαφοροποιήσουν μορφολογικὰ τὸ ἐπώνυμο ἑνὸς προσώπου ἀπὸ τὴν ἔννοια ποὺ ἐκφράζει, ὅταν πιά ἡ ἔννοια αὐτὴ ἀποδεσμεύτηκε ἀπὸ τὸ πρόσωπο, ἰδίως ὅταν πρόκειται γιὰ ἐπάγγελμα ποὺ δὲν ἀσκεῖται πιά ἀπὸ τὸν ἴδιο ἢ ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους ἐκείνου

πού χαρακτηρίζει ἀρχικά...». Ἔτσι ἔχουμε Τσότρας ἀντὶ Τσοτράς, Δαχλήθρας ἀντὶ Δαχληθράς κ.λ.

1) Δαχλήθρας: ἀντὶ Δαχ(τυ)ληθράς, Δαχτυληθράς, πού κατασκευάζει δαχτυλήθρες.

2) Ζδράγκας: ἀντὶ Ζδραγκάς, πού κατασκευάζει ζδράγκες. Ἡ ζδράγκα εἶναι τρίποδας στηριζόμενος κατὰ μῆκος τῶν 2 ποδιῶν του καὶ μὲ ὑψωμένο τὸν 3ο. Στοὺς 2 πού ἐφάπτονται στὸ χῶμα τοποθετοῦν οἱ γυναῖκες ἓνα βάρος, ἐνῶ στὸν 3ο πόδα περνοῦν τὸ νῆμα πού θὰ τὸ τυλίξουν στὴν τυλίχτρα γιὰ νὰ τὸ ἐτοιμάσουν γιὰ ὕφασμα.

3) Κεραμίδας: ἀντὶ Κεραμιδάς, ὁ κεραμοποιός.

4) Καλαντζής: ὁ κασσιτερωτής.

5) Δρούγκας: ἀντὶ Δρουγκάς, πού κατασκευάζει δροῦγκες. Ἡ δρούγκα=ἄτρακτος, ἡλακότη, ἀδράχτι (βλ. Λεξ. Δημητράκου σ. 452 β).

6) Κουσιόρας: ἀντὶ Κουσιοράς, πού κατασκευάζει κουσιόρες. Ἡ κουσιόρα=πρωτόγονη κυψέλη. (Κουσιόρι=κοφίνι).

7) Μισούρας: ἀντὶ Μισουράς, πού κατασκευάζει μισοῦρες (βυζαντινό. μίσσος, μίσσον)=βαθειὰ χωμάτινα πιάτα. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ Μισσοῦρας.

8) Μπαγκράτσας: ἀντὶ Μπακρατσάς, πού κατασκευάζει μπαγκράτσες. Ἡ μπαγκράτσα ἢ μπαγκράτσα καὶ μπαγκράτσι (<τουρκ. *bakrac*)=χάλκινο ἀγγεῖο.

9) Πέτσας: ἀντὶ Πετσάς, ὁ βυρσοδέψης, δερματοπώλης.

10) Πλακιάς: αὐτὸς πού βγάζει πλάκες, ἐπίπεδες πέτρες γιὰ τὴ στέγη.

11) Κεχαγιάς: ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *kāhya* = προϊστάμενος, ἀντιπρόσωπος.

12) Κορδίλας: ἀντὶ Κορδιλάς, παπουτσής. Στὸ τοπικὸ ἰδίωμα τὰ παπούτσια λέγονται *κορδέλια*.

13) Παλούκας: ἀντὶ Παλουκάς, πού πουλάει ἢ κατασκευάζει παλούκια.

14) Νιάκας: ἀντὶ Νιακάς, πού κατασκευάζει νάκες ἢ νιλκες. Ἡ νάκα ἢ νιάκα=δερμάτινη φορητὴ κούνια (βλ. Λεξ. Δημητράκου, σ. 948 β.)

15) Σαμαράς, ὁ σαγματοπιός.

16) Τσιότρας: ἀντὶ Τσιοτράς, πού κατασκευάζει τσότρες. Ἡ τσότρα, ξύλινο δοχεῖάκι γιὰ νερὸ ἢ κρασί κυρίως χρησιμοποιούμενη στοὺς γάμους. Φέρνει ἀλυσίδες ἢ λουριὰ γιὰ τὸ κρέμασμα.

17) Τριάμπας: ὁ μεταπωλητὴς ζῶων, ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *trampa*=ἀνταλλαγή.

18) Τσεκούρας: ἀντὶ Τσεκουράς, πού κατασκευάζει τσεκούρια.

19) Τσιουκάνης: ὁ κατασκευαστὴς *τσιουκανιῶν*, μικρῶν κυπριῶν.

20) Τσικρίκης: ὁ κατασκευαστὴς τσικρικιῶν, βοηθητικῶν ὀργάνων τῶν γυναικῶν γιὰ τὴν ἐπεξεργασία τῶν μαλλιῶν.

21) Σέντζας: ἀντὶ Σεντζάς, ὁ κατασκευαστὴς *σεντζίων*. Τὸ σέντζιο ἦταν

εἶδος καθίσματος τῶν Βυζαντινῶν, ποὺ στηριζόταν σὲ 24 μαρμαρένιους κίονες. Δὲν εἶχε κλίμακα πρὸς τὸν ἵππόδρομο, γιὰ νὰ προστατεύεται ὁ αὐτοκράτορας ἀπὸ ἐνδεχόμενες ἐπιθέσεις τῶν θεατῶν. Τὸ κάθισμα εἶχε διάφορα πατώματα. Στὸ ἀνώτερο κάθονταν ὁ αὐτοκράτορας μὲ τοὺς ἀξιωματοῦχους του (βλ. Κυρ. Σιμόπουλου, *Ξένοι ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα*, τ. Α', σ. 203, ὑποσημ. 4).

στ'. Πατρωνυμικά

Ἐκτὸς τὰ ὑπάρχοντα, ἐλάχιστα ἔχουν ἐνδιαφέρον, ὅπως:

- 1) Λάζος: ὑποκορ. τοῦ βαπτιστικοῦ Λάζαρος.
- 2) Στέφος: ὑποκορ. τοῦ βαπτιστικοῦ Στέφανος.
- 3) Τόλιος: ὑποκορ. τοῦ βαπτιστικοῦ Ἀπόστολος.
- 4) Ντώνας: ὑποκορ. τοῦ Ἀντώνης, (Ἀντώνης, Ντώνης καὶ Ντώνας).
- 5) Νάτσιουλας: ὑποκορ. τοῦ Ἀθανάσιος (Ἀθανάσιος, Ἀθανασούλας, Ἀθανασιοῦλας, Νασιοῦλας, Νατσιούλας, Νάτσιουλας).
- 6) Γκουντούλας: ὑποκορ. τοῦ Γκουντής, γ- Κουντής (ἀπλολογία τοῦ ὄν. Κων(στα)ντής), Κωνσταντής.
- 7) Γκουγκουγιάννης: γ- Κουγιάννης, μὲ δίπλωση τοῦ γ-κου.
- 8) Γκουγκουντρής: γ- Κουντρής, μὲ δίπλωση τοῦ γ-κου. Τὸ Κουντρής ἄλλος τύπος τοῦ Κουντής (ἀπλολογία), Κωνσταντής.

Τὰ ὑπόλοιπα ποὺ συναντοῦμε εἶναι: Ἀντωνίου, Ἀναστασίου, Ἀλεξίου, Ἀντωνογιάννης, Βάσος, Γεωργίου, Θεοχάρης, Κίτσιος, Μανόλης, Παῦλος, Παρασκευάς, Σωτήρης, Χαρίσης, Στάμος, Σταμούλης.

ζ'. Διάφορα

Θὰ τελειώσω μὲ μερικά ἐπώνυμα ποὺ δὲν ἐμπίπτουν στὰ παραπάνω.

- 1) Κουζούμης: ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *kuzum*=χρυσή μου, γλυκειά μου.
- 2) Νίτσιος: ἀπὸ τὴ λέξη *νίτσικος*, ὑποκορ. τοῦ ἐπ. νέος.
- 3) Μπασιγιάννης: προσηγορικό. Τὸ σωστὸ Μπασιο-Γιάννης. Οἱ Σουλιῶτες προσφωνοῦσαν *Μπάσιο* ἐκεῖνον ποὺ δὲν εἶχε μεγάλο συγγενολόγι, ὁπότε δὲν διέθετε πολλὰ ἄρματα. Ὁ Λιούφης (στὴν Ἱστορία τῆς Κοζάνης, σ. 47) γράφει ὅτι ὁ Χαρίσιος Τράντας προσαγορευόταν Μπασιάς=προεστῶς.
- 4) Οἶνυρος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Εἴνυρος. Ἀπὸ τὴ λέξη ὄνειρο μὲ ἀμοιβαία μετὰθεση τῶν (ο) καὶ (ει).

5) Λίτσιος: ἀπὸ τὴν μεσαιωνικὴ λέξη *λιζιος*=ὑποτελής. Ἔτσι χαρακτηρίστηκε ὁ Βοημοῦνδος ὑπογράφοντας συνθήκη μὲ τὸ Βυζάντιο τὸ 1108 (βλ. περ. «Ἱστορία» τ. 31/Ἰανουάριος 1971 σ. 86α).

6) Ρίβας: ἴσως ἀπὸ τὴ λατινικὴ λέξη *rinus*=ρυάκι, ποτάμι. *Rivalis-e*=ποταμίσιος. Ὁ Ἀνώνυμος Σαντορινιὸς (βλ. Κυρ. Σιμόπουλου, *Ξένοι τα-*

ξιδιώτες στην Ελλάδα, τ. Α', σ. 536) μιλώντας για το σεισμό του 1650 γράφει: «...Καί ἐξερρίζωσεν ἀπὸ τὴν Ἐξω Μερὰν πέτρες μεγάλες ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ τὶς ἔρριξε ἔξω εἰς τὴν γῆ καὶ δὲν ἀφήνουν βάρκα εἰς καμμία ρίβα τοῦ νησιοῦ...».

7) Τζιαφέτας: ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *ziafeti*=εὐωχία.

8) Νάστος: ἀπὸ τὸ ἀρχαιοελληνικὸ ἐπίθετο *ναστός* (ὅπως ξανθός-Ξάνθος) ποὺ σημαίνει συμπιεσμένος, πατικωμένος καὶ γενικά, πυκνός, στερεός (βλ. Λεξ. Δημητράκου, σ. 949 β καὶ Λεξ. Ἀνδριώτη², σ. 225).

9) Μολόχας: ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ μολόχα.

10) Γκάγκτζας καὶ Γκαγκτζής: ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀγριοτριανταφυλλιάς, ποὺ στὸ Δεσκατηνὸ ἰδίωμα λέγεται *γκαγκτζιά*.

11) Ζγοῦρος: ἀντὶ Σγουρός. Ὁ σγουρομάλλης.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΠΑΝΟΣ

RÉSUMÉ

C o s t a s S p a n o s, Les prénoms néohelléniques à Deskati.

L'auteur s'occupe avec l'étymologie des prénoms néohelléniques du village Deskati, qui sont en catégories les suivants: 1) Les ecclésiastiques, ceux qui ont comme 1er élément le mot *παπα-*, qui signifie prêtre. 2) Les signifiants le lieu d'origine. 3) Les surnoms, c'est-à-dire les sobriquets. 4) Les métroonymiques. 5) Les signifiants une profession. 6) Les patronymiques. 7) Divers de provenance turque, latine etc.